

Kutseühinguline ajakiri

Eesti raudteelaste kesk-
ühingu väljaanne.

Tellimise hind:

Aastas postiga . . . Kr. 2—
Poolaastas „ 1.—

Üksiknumber
15 senti.

Ilmub 1—2 kord kuus

Tellimisi võetakse vastu igas raudteejaamas, raudteelaodes, riigi- ja omavalitsusteenijate organisatsioonide ja nende osakondade juhatuste juures, kõigis postkontorites ja lehe tellimiskohil.

Toimetus ja taltus:

Tallinna, Tehnika t. 16-e. Telefon, Balti keskjaam 221.

Kuulutuste hinnad:

Terve lehekülj	Kr. 30.—
Pool lehekülge	„ 15.—
Veerand „	„ 7,50
Kaheksandik „	„ 4.—

Tekstis 50 prots. kallim.

Nr. 2

26. veebruaril 1930 a.

VII aastakäik

SISU: Eeloleva raudteelaste kongressi puhul. — Arstiabi olgu tasuta kõigile riigi- ja omaval. teenijaile. — Kas järgnevad sõnadele teod? — Meil ja mujal. — Kas on „üliõpilane-riigiteenija“ hukkamõistetav nähtus? — Raudteelaste Keskühingu esilis Ekspluatatsioonl ameti juhatajale rongiteenijate kahtlustuse puhul. — Sooviavaldusi postimäärustiku muutmiseks. — Poola postiteenijate olukorrast. — Tartu postiteenijaist. — Tallinna riigi- ja omaval. teenijate ühingu 1929 a. tegevusest. — Rongiteenijate kutseühingu esitajatekogu aastakoosolek. — Välismailt. — Joonealused: Palgapäev. — Grimasse raudteelasist.

Eeloleva raudteelaste kongressi puhul.

Meie tänavuse aasta kongressil — 7-al arvu poolest — on esitatud kogu raudteelaste pere peale tehaste töoliste. Paaril viimasel kongressil puudunud jaamaametnikkude ja jaamateenijate kutseühingute saadikud on jälle meie keskel ja selle tõttu leiavad kongressil kajastust kõikide alade teenijate mured ja soovid. Seda arvesse võttes omab seitsmes kongress palju suurema tähtsuse kui viimased kaks. Jääb ainult soovida, et kongressi saadikud kohe algusest peale leiaksid ühise keele. Ja see peaks leiduma. Kuigi raudteelaste pere teenistuse alade poolest väga mitmekesine on, peaks meile ometigi selge olema, et suurem osa meie muredest ja soovidest meile kõigile üldised on. Meie teenistus on raske, tasu aga ei ole kellegil kadestamisvääriline. Iga aastaga nõudmisi meie vastu suurendatakse, kuna aga olukorra parandamisest ei ole juttugi. Kas ei manitse see meid vastastikkusele arusaamisele, kas ei nõua see meilt tungivamalt kui kunagi varem tugevat solidariteedi tunnet. Ainult sel

tingimusel suudame midagi ära teha, ainult tugev ühistunne tagab meile edu. Seda ei peaks ükski kongressi saadikuist unustama, kuigi mõnikord oma töekspidamistes üksikute saadikute vahel lahkuminekud võivad tekkida.

Kongressi saadikud, Teie toote enesetega kaasa Teie valijate muresid ja soove, mis ka ühtlasi Teie oma mured ja soovid on. Teie valijad usuvad Teie kainsusse, kaugelenägelikkusse ka kõige raskemate küsimuste lahendamisel. Nad loodavad, et Teie töö tulemuste tagajärjel nende raske olukord natukenegi paraneb. Tervitame Teid, lugupeetud saadikud omalt poolt ja soovime Teile edu ja õnne oma raskete ja vastutusrikaste ülesannete täitmisel.

Elagu Eesti raudteelaste peres vastastikkude arusaamine ja vankumata solidariiteeditunne!

Õnnestugu 7-es Eesti raudteelaste üleriikline kongress paremini kui kunagi ennemalt!

Keskühingu juhatus.

Arstiabi olgu tasuta kõigile riigi- ja omal. teenijaile.

Suur protestkoosolek Tallinnas.

Riigikogus arutusel oleva riigiteenijate haiguskindlustuse seadusega kavatsetakse veeretada 20% arstiabi kuludest riigiteenijate kanda, isegi teenistuskohuste täitmisel saadud haiguste ravimise puhul.

Niisuguse kavatsuse vastu protesteerimiseks korraldati 18. skp. Tallinnas, pritsimajas, suur riigi- ja omavalitsuse teenijate protestkoosolek, millest osa võttis umbes 1000 inimest, kuigi paljud ruumpuudusel sunnitud olid ükselt tagasi minema.

Kuni Keskliidu juhatuse liikmed valgustasid haiguskindlustuse senist ajalugu, oli koosolek võrdlemisi rahulik. Meeleolu muutus aga kohe ärevaks, kui algasid läbirääkimised. Sõna võtab terve rida kõnelejaid, kes kõik tõendavad, et seadus kavatsetud kujul kuidagi põhjendatud ega vastuvõetav pole. Kõik väited, mis on toodud kavatsetava arstiabi kärpimise kasuks, on seni tõendamata jäänud ja ei saagi neid tõendada. Tähtsamana argumendina senise tasuta arstiabi vastu tuuakse ette, et see viivat arstiabiga liialdusteni, mille tõttu kulud iga aastaga kasvavat. See väide ei kannata mingit arvustust. Ei ole seni keegi kindlate andmete, faktide, naal tõendada suutnud, et arstiabi kulude suurenemise põhjuseks on olnud liialdused. Kuigi vast üksikud väärnähtused ette on tulnud, siis on need ilma igasuguse mõjuta arstiabi kulude üldsummale. Muidugi tuleb väärnähtuste vastu võidelda, kuid selleks on olemas teised abinõud, kui kavatsetud kulude riigiteenijate kaela veeretamine. Ning teiseks ei suuda ju ka kavatsusel olev uus seadus kõrvaldada kuritarvitusi, nagu ei suuda ükski seadus kaotada kuritegusid.

Kes aga küsimusse vähegi objektiivselt on tahtnud suhtuda, sellele on selge, et arstiabi kulude suurenemise põhjused hoopis sügavamad on. Tähtsamaks neist põhjustest on näljapalgad riigiteenijate enamikule. Need sunnivad riigiteenijaid kannatama alatoitlust. Näljast nõrgestatud organism on aga väga vastuvõtlik igasugu haigustele. Samad näljapalgad sunnivad riigiteenijaid, eriti perekondadega riigiteenijaid, elama keldrites, põõningutel ja igasugu muudes urgastes, sunnivad neid ja nende perekondi käima viletsas ja puudulikus riietuses. Teiseks tähtsamaks

haiguste ja seega ka arstimise kulude suurenemise põhjuseks on meie ametiruumid, mis tervishoidlikult allpool igasugu kriitikat. Pimedad, kitsad, puuduliku või hoopis ilma ventilatsioonita, tiisikushaiged ja terved ametnikud ühes ja samas ruumis segamini jne. See kõik mitte ükski ei hävita ametnikkude tervist pikkamööda, vaid on ka soodsaks pinnaks igasugu taudide levimisele, nagu seda tõendas möödunud aastal möllanud gripp, kus mõnes asutuses kuni 100% personaalist haiged olid. Ja just viimastel aastatel valitsenud taudid — sarlakid, difteeriit, gripp jne. — on olnud üheks arstiabikulude suurenemise põhjuseks.

Teisest küljest ei annaks osa arstiabikuludest riigiteenijate peale panemine pikapeale ikkagi loodetavat kokkuhoidu. Kuludest hoidumiseks ei pöörata arsti poole enne, kui haigus niivõrt tõsiseks muutunud, et enam teist teed pole. Siis aga nõuab selle arstimine, kui ta üldse veel arstitav on, hoopis suuremat kulu, kui kohe haiguse algul. Õigusega tähendas üks kõneleja, et see seadus oleks õigustatud ainult siis, kui peaks leitama, et meil rahva arv liiga suur, nii et seda on vaja hakata vähendama. Ollakse nõus, et meil majanduslik seisukord on raske. Ometigi pole ta kõigile ühtlaselt raske. Ühedele tehakse kingitusi ja jagatakse toetusi igasugusteks mõeldavateks otstarveteks, olgu see siis sigadekasvatus või viimase produktide realiseerimine, maksetakse preemiaid iga viljapuuda pealt, jagatakse laenusid igasuguste mõeldavate nimetuste all ja ka ilma mingisuguse nimetusega, samas kustutatakse neid laenusid sajad miljonid, alandatakse nende niikui madalat protsenti veelgi; vabrikantidele ja ärimeestele võimaldatakse hiiglakasusid kõrgete sisseveotollidega, samas aga kavatsetakse neile maksusid veelgi vähendada. Saksamaal tegi president Hindenburg korralduse, et ära jäetaks igasugused pidustused ja sellega kokkuhoitud raha kasutataks töötute ja vaeslaste toetamiseks. Meil aga ei mõeldagi pidutsemiste ja priiskamiste piiramisele. See kõik näitab, et meie kaugeltki nii vaesed pole, et meil mõnele kihile tahetaks lõpmatult jagada ja ikka jagada, teistelt aga viimanegi elualalhoiu

võimalus võtta. Juhitakse tähelepanu sellele (J. Rukki), et kõneall olev samm on ainult esimene rünnak, mis riigiteenijate majandusliku olukorra vastu ette võetakse. Aastaid kestnud demagoogiaga on rahvamasside meeleolu riigiteenijate vastu üles kihutatud. Nüüd hakatakse seda ära kasutama. Haiguskindlustuse seadusega tehtud avamängule järgnevad peagi pensioniseaduse, teenistusvanusetasu seaduse jne. halvendamised. Riigiteenijad pole osanud endast luua reaalselt jõudu, millega oldaks sunnitud arvestama. Seepärast peame kõik tähelepanu pöörama endi organiseerimisele, niisuguse jõu moodustamisele. Samuti peame oma organisatsioonidele looma majanduslikud võimalused võitluseks, tühja kassaga pole mingi võitlus mõeldav. Alles siis on meie protestidel ja nõudmistel mõju. Omavalitsusteenijate poolt nõutakse, et riigiteenijate haiguskindlustuse seadus laiendatakse ka omavalitsusteenijaile. Kõik väited, mis selle vastu ette tuuakse, pole kaaluvad. Samad väited toodi ette riigi- ja omavalitsusteenijate pensioniseaduse arutamise puhul, tahtes omavalitsusteenijaid selle alt eraldada. Nüüd aga maksab see seadus juba 4 aastat ja mingit takistust omavalitsusteenijate selle alla kuulumine teinud pole.

Õpetajate liidu esindaja deklareerib, et kuigi Õpetajate Liit praegu Riigi- ja Omavalitsusteenijate Keskliitu ei kuulu, toetab tema täiesti kõiki Keskliidu poolt käesolevas küsimuses astutavaid samme, kuna see õpetajaid samuti tabab kui teisi riigiteenijaid.

Meeleolu läheb hoopis ärevaks, kui üksikute kõnelejate ja Keskliidu juhatuse esimehe ja tema abi poolt vaielused kistakse poliitilisele tasapinnale, arutama hakatakse, mis üks või teine poliitiline erakond on teinud riigiteenijate kasuks. Märkata on suurt rahulolematust Keskliidu tegevusega, kuigi sellega ei taheta

esile tulla koosolekul, mis peab näitama riigi- ja omavalitsusteenijate üksmeelset väerinda kavatsetava seaduse vastu.

Koosoleku korraldaja — Keskliidu juhatuse — andeksandmata taktilise vea läbi jäi aga see üksmeelne protest nägemata ja kuulmata just neil, kes seda kõige enam nägema ja kuulma oleksid aidanud. Selgus, et Keskliidu juhatuse polnud tarviliseks pidanud koosolekule paluda ei Vabariigi Valitsuse, ei Riigikogu rühmade esindusi. Kuid just need oleksid pidanud kuulma ettetoodud väiteid ja nägema koosolijate keskel valitsenud ärevust. Paljas mõnerealine resolutsioon ei suuda kunagi asendada oma silmaga nähtut ja kõrvaga kuuldot. Selles mõttes jäi protestkoosoleku mõte täiesti saavutamata ja sellest on väga kahju.

Läbirääkimiste lõppedes võeti ühel häälel vastu järgmine resolutsioon:

„Pritsimajas, 18. II. 1930. a. peetud Tallinnas asuvate riigi- ja omavalitsusteenijate koosolek, arutades Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule esitatud riigiteenijate haiguskindlustuse seaduse eelnõud, millega põhjendamatult tahetakse panna 20% arstimise kuludest riigiteenijate eneste kanda, konstateerib, et selle seadusega otsekoheselt halvendatakse riigiteenijaskonna nii kui nii rasket majanduslikku olukorda ajal, mil üldine elukallidus näitab tõusvat tendentsi.

Riigi- ja omavalitsusteenijate majandusliku ja õigusliku seisukorra halvendamisele sihitud katse vastu kõige valjemalt protesti avaldades, nõuab koosolek kategooriliselt, et arstiabi oleks riigiteenijaile ja nende perekonnaliigetel endiselt tasuta, vaba arstivaliku põhimõttel, ja kutsub kõiki riigi- ja omavalitsusteenijaid võitlema oma õiguste kärpimise vastu. Samuti nõuab koosolek, et haiguskindlustuse seadus peab ühtlane olema niihästi riigikui omavalitsusteenijate kohta.“

Uuendage „SIDE“ tellimisi
1930 a. peale.

Kas järgnevad sõnadele teod?

Põllumeestekogud ja rahvaerakond leiavad, et riigiteenijate õiguslikku seisukorda tuleb kindlustada.

Möödunud vaeelused riigi eelarve I lugemise puhul olid riigiteenijaile mitmeti huvitavad. Just niisama vana, kui on Eesti riik, on ka riigiteenijate nõudmine, et riigiteenijaskond peab olema õiguslikult niivõrt kindlustatud, et ta võiks kindlasti erapooletult seaduste ja oma südametunnistuse ning parema äratundmise järgi riigi ja rahva — üldsuse — huvides talitada, aga mitte ei muutuks õigusteta mängukanniks võimulolevate rühmituste käes, kes teda siis oma äranägemise järele ja oma huvides talitama sunnivad. Kahjuks on see nõudmine seni alati kurdid kõrvad eest leidnud ja riigiteenijaskond on ikka päev-päevalt rohkem erakondade teenriks muudetud. Imelikul kombel kõlasid aga nüüd õige mitmelt poolt hääled, mis just riigiteenijate seisukohale asusid. Nii nõudsid põllumeestekogude rühma kuuluvad K. Päts ja Holberg, samuti ka J. Tõnisson rahvaerakonnast, oma kõnedes, et riigiteenijate õiguslik seisukord tuleb kindlustada. Tuleb lõpp teha seisukohale, kus riigiametnik on iga väiksemagi ülemuse, see kõrgema ja viimane võimuloleva erakonna terroriseerida, kus ametnik oma leivapalukese pärast mures olles on sunnitud iga näpunäite järgi talitama, olgu see seadusepärane või mitte.

Kuhu niisugune olukord välja võib viia, sellest andsid ilusa tõenduse paar nädalat tagasi ilmsiks tulnud lood põllutööministeeriumis. Seal laseb üldbüroo juhataja asetäitja ametnikku pangast tsekiga tuua 3500 krooni raha ja käsutab selle üle anda mitte kassase, vaid tema enda kätte. Kuigi ametnikule selge, et niisugune teguviis seadusepärane pole, ei julge ta sellele siiski vastu hakata, sest alles möödunud suvel on ta, sama härra algatusel ametnikust muudetud ametniku kohusetäitjaks. Pea ei või nüüdse korralduse mittetäitmisel järgneda teenistusest hoopis vallandamine

kõikvõimsa ülemuse poolt. Sellepärast anabki ta raha üle ülemusele, kes selle ka ilusti oma tasku paneb. Kuigi ametnik julges omale nõutada kviitungi raha ülemusele kohta, ähvardab teda nüüdki teenistusest vallandamine — raha kõrvaldamisele kaasaaitamise eest. Seda aga ei oleks olnud, oleks ametnik võinud kindel olla, et ta seadusevastase nõudmise täitmata võib jätta, ilma et selle juures tarvitseks riskeerida kättemaksuks selle eest tänavale heidetud saada.

Sellepärast võiksid riigiteenijad kõigest südamest rõõmustada, kui niisugune meelemuutus meie poliitiliselt mõõduandvaid ringkondades võimust peaks võtma. Kasu oleks sellest nii riigiteenijail, kui ka riigil. Kuid nagu saatuse kiuste pidi samal ajal avalikuks tulema dokument, mis kõik need lootused purustada ähvardab ja uskuma sunnib, et kõigis neis kõnedes tegemist oli ainult sõnadega, kuna elu muutmatault endist rada edasi sammub. Nimelt on avalikuks tehtud põllumeestekogude keskorgaani ringkiri, milles kohapealseid orgaane kästakse korraldada korrapärast spionaaži riigi- ja omavalitsusteenijate poliitilise meelsuse üle. Muidugi ei tehta seda ainult huvi pärast, vaid selleks, et sellest parajal ajal tarvilikke järeldusi teha. See on aga ainult siis võimalik, kui riigi- ja omavalitsusteenija on endiselt „linnuprii“. Sellepärast on vaevalt loota, et kõrgelt kohalt tehtud suurtele ja kõlavatele sõnadele vastavad teod järgnevad. Siiski, hoopis kasuta pole niisugused kõned siiski. Nad sunnivad laialises rahvamassis siiski mõndagi nende üle järele mõtlema. Ja kui rahvamassides ükskord võimust võtab arusaamine, et ametnikule peab olema kindlustatud võimalus seadusepärast talitada, siis pannakse see ka maksma.

Demokraat.

Meil ja mujal.

Saksa riigirahaminister ametnikkude palkade vähendamisest.

Riigikogu arutab praegu riigiteenijate haiguskindlustuse seadust, millega riigiteenijate teenistustasu ametlikkude tõenduste järgi 25 miljoni sendi võrra väheneb. Kuigi see seadus veel arutusestaadiumis,

otsustas majandusminister tema juba ette ära, kärpides selle summa võrra riigi eelarvekavas ettenähtud arstiabi krediite.

See on praegusel raskel ajal väga valusasti riigiteenijaid tabav samm. Sellepä-

rast oleks tema otsustamine ainult siis vast õigustatud olnud, kui muidu kuidagi katastroofist poleks saadud pääseda. Meie teades pole aga asjad meil sugugi nii kriitilised. Raha jätkub meil veel üksikutele jõukatele kihtidele kingituste tegemiseks.

Ka Saksamaa elab käesoleval momendil üle rasket majanduslikku kriisi. Kaotatud sõda on pannud peale suured kohustused ja riigikassa on tihti nii tühi, et ametnikkudele õigeaks ajaks palkade väljamaksmiseks laenusid tuleb teha. Niisuguse seisukorra mõjul on teatud ametnikkudevaenulised ringkonnad hakanud tegema kihutustööd ametnikkude palkade vähendamiseks 5% võrra.

Sellele kihutustööle on nüüd reageerinud riigirahaminister Dr. Moldenhauer, selletades 7. skp. ajakirjanduse esindajaile oma finantsplaane, järgmiselt:

„Ma võiksin kokku hoida ainult kärpides ametnikkude palku 5% võrra. See annaks riigis, osariigis ja omavalitsustes kokkuhoidu 250 miljonit marka (s. o. 225 miljonit Ekrooni). Kuid, mu härrad, ma tahaks Teile öelda, et see üks hoopis kardetav samm oleks, ta revolutsioneeriks kogu meie ametnikkonna. Ta looks määratu poliitilise rahutuse, millest me hoiduma peame, ja ametnikud ütleksid õigustatult, et nad siis ka muude palkade ja tasude vähendamist nõudma saavad. Mõtelge

ainult, et isegi Mussolini, kellel ju tõeline võim käes on, niisugust korraldust ei suutnud läbi viia. Järelikult ei tule seda teha. Me saaksime koguni 300 miljonit kokkuhoidu, kui veel kärbiksime sinna juure sõjainvaliidide pensione. See oleks nii suure ulatusega samm, nii kardetavate tagajärgedega, et me seda astuda ei tohiks usaldada, ehk olgu siis, et äärmise häda puhul ametnikkond oma liitude õiguslikult kohustavate seletustega ütleks: me tahame selle ohvri tuua. Seda ei saa ta igatahes praegusel momendil mitte teha. Igatahes pole meil riigirahaministeriumis kavatsust võimaldada riigile, osariikidele või omavalitsustele saneerimist niisugusel viisil.“

Nagu sellest näha, tunneb Saksa rahaminister küll olukorda Mussolini maal, kuid kes teab, oleks ta tunnud ka meil valitsevaid olukordi ja võtteid, vast oleks ta siiski otsusele jõudnud, et vahest ka võimatu võimalikuks tehakse. Muidugi tagajärgedele mõtlemata. Kuid tagajärgedele mõtlemine on meil jäänud vanaks moeks, nende aegade moeks, kus arvati, et tõsist riigimeest alles sellest tuntaksegi, kuidas ta oma sammude tagajärgi ette näha ja hinnata mõistab. Meil on moes nüüd teine, kuigi ka mitte meie riigitarjade leitud vaade: Pärast meid tulgu või uputus!

Saturn.

Kas on „üliõpilane-riigiteenija“ hukkamõistetav nähtus.

Mõni kuu tagasi ilmusid poliitilises ajakirjanduses „noorte haritlaste“ poolt kallalekippumised riigiteenijaile ja eriti riigiteenijaile-üliõpilasile. Neile kirjutustele reageeriti juba samas poliitilises ajakirjanduses ja ka „Sides“ näidati, kuivõrt kaalumatud ja põhjendamatud esitatud süüdistused olid. Igatahes pole pärast seda need „haritlased“ enam julgenud oma väiteid avalikult kaitsma.

Nüüd leiame aga jällegi, ehkki mõtetevahetuse eesmärgil, „Side“ eelmises numbris artikli, kus pea samu väiteid ülesse soojendades kallale kiputakse riigiteenijatele-üliõpilastele. Vabandagu sellepärast lugupeetud „Side“ lugejad, kui veelgi sõna võtame nende süüdistuste tagasitõrjumiseks.

Autor — „Riigiteenija“ — jõuab otsusele, et keegi ei või korruga teenida kahte jumalat: olla korralik riigiteenija ja üliõpilane (või autori keeles — tudeng).

Tingimata peab ta olema, kas kohusetruu ametnik ja halb üliõpilane või ümberpöörduvalt. Peaks aga siiski leiduma niisugune imeloom, kes suudaks olla korruga niihästi korralik ametnik kui ka üliõpilane, siis kannataks selle all ometigi tervis. Enamasti aga olevat lugu ikka nii, et kannatajaks on riik.

Missugused tõendused on siis selleks „Riigiteenijal“? Aga mitte mingisuguseid peale mitmesuguste oletuste.

Meie ei kahtle, et riigiteenijate-üliõpilaste hulgas leidub mõnigi negatiivne tüüp, kellest suurt kasu pole praegu ega pole seda loota ka tulevikuski. Aga mis annab „Riigiteenijale“ õiguse tembeldada kõiki riigiteenijaid-üliõpilasi sellisteks? Ja kas ei leidu niisuguseid negatiivseid tüüpe ka nende riigiteenijate hulgas, kes üliõpilased pole? Kas ei leidu nende hulgas neid, kes oma täit tööjõudu riigile ei pühenda, olgu see siis lohakuse või ka selle

tõttu, et tarvis on „palgale kõrvalteenistust muretseda“, nagu seda väidab „Riigiteenija“ ja osa tööjõudu ja energiat selleks tarvitavad? Muidugi on üksikuid. Kuid ega's siis nende üksikute järgi ei saa otsustada terve riigiteenijaskonna üle. Et iga riigiteenija korralikult ise täidaks oma teenistuskohuseid, neid aga mitte ei vee-retaks kaasteenijate õlgadele, selleks on ometigi igas asutuses organid, kes selle järgi valvama peavad, kes asutuste tööd korraldavad ja juhivad. Ja on enam kui kindel, et praegusel koondamiste ajajärgul asutuses pikemat aega ei püsi ükski ametnik, olgu see siis üliõpilane või mitte, kui ta oma teenistuskohuseid korralikult ei täida.

Hoopis käsitamata on jätnud „Riigiteenija“ küsimuse, miks siis nii paljud riigiteenijad püüavad üliõpilased olla. Nalja pärast ei tee ju seda ometi keegi. Esiteks on see naljaks liiga kulukas lõbu, teiseks aga ka väga koormav lõbu. Ei ole tõesti mitte kerge korralikult täita oma teenistuskohuseid ja ühtlasi ka ülikooli tarvis tööd teha, selles on „Riigiteenijal“ kindlasti õigus, nagu tal on õigus selleski, et see paratamatult koormavalt mõjub tervisele. Kui seda ometigi tehakse, siis peavad selleks tõesti mõjuvad põhjused olema. „Riigiteenija“ oleks ühte neist põhjustest tingimata märganud, kui ta käsitatavasse küsimusesse süvenenud, sest tõendab ta ju kohe oma kirjutuse alul, et igale vabale kohale on määratu suur tung, kusjuures vähemalt 50% kandideerijaist on üliõpilased. Aga mitte ükski üliõpilased, vaid ka lõpetatud akadeemilise haridusega isikud. Ja just selles asjaolus peitubki peamiselt põhjus, miks juba ametisolevad ametnikud sunnitud on ka endale diplomid muretseda, sest muidu pole tal mitte ükski mingit lootust tulevikus edasi saada, vaid

praegusel ja arvatavasti veel lähemas tulevikuski kestval koondamise ajajärgul riskeerib tema kui väiksema haridusega palju kergemini ilma kohata jääda, kui diplomiga isik. On muidugi hoopis teine küsimus, kas niisugune võidujooks diplomide järgi loomulik ja tarvilik on. Käesolevate ridade kirjutaja arvates pole see mitte möödapääsematult tarvilik. Kuid iga riigiteenija on sunnitud arvestama tegelikult kujunenud olukorraga, sest ei seisa tema võimuses seda muuta. Sellepärast peab ta seda võidujooksu kaasa tegema, kui ta ei taha jääda eluvankri rataste alla. Aga me oleksime kindlasti ülekohtused, kui me riigiteenijate-üliõpilaste püüdeid hariduse järgi ainult niisuguses proosalises valguses näeksime. Pole nendegi hulgas vähe niisuguseid, kes hariduse järele jänunevad hariduse enda pärast. Ja kuigi nad selleks ohverdavad ka oma tervise, selle asemel vast, et seda kõrtsi, tantsulokaali ine. viia, kas pole see nende oma asi. Kas pole see nende individuaalne elu, nagu ütleb „Riigiteenija“. Leiab ju ometi „Riigiteenijagi“ oma kirjutuse lõpus (mis imelikul kombel küll kogu eelnevaga vastolus), et haritud inimene, kui ta seda tõesti olla tahab, „peab õppima, alaliselt õppima ja ennast täiendama, et suuta elus orienteeruda ja vääriline ning kasulik ühiskonna liige olla.“ Mis on siis selles halba, kui ta ennast kindla, aastasadade jooksul väljakujunenud süsteemi ja korra järgi ülikoolis täiendab, selle asemel, et omaette pimesi kobades, kord siit, kord sealt midagi haarates ikkagi jääda pooliku haridusega самоучка'ks.

Sellepärast, lugupeetud ametivend, püüdke aru saada, mõista, aga mitte pimesi kadestada.

Riigiteenija-üliõpilane.

Raudteelaste Keskühingu esitis Eksploatatsiooni Ameti juhatajale rongiteenijate kahtlustuse puhul.

Härra Eksploatatsiooni ameti juhatajale.

Pöördudes tagasi juhtumile möödunud sügisel, kus päevakorras oli terve rea rongiteenijate kahtlustus nende teenistuskohuste ebaõiglaselt täitmise suhtes, on Keskühingu juhatusel, kes kogu selle loo kohta nii raudtee kui ka teenijate huvis vahepeal andmeid kogus, esildada

Teile, härra ametijuhataja, täiendusena meie esindaja suusõnalisele seletusele järgmist:

Rongiteenijate: O. Urmi, J. Ole, V. Viilupi, S. Kangru ja J. Oderi süüdistus piletitähtsuse veos, peatuskohtadel rongis müüdüd pileтите kontrolltangidega mitteläbilöömises, või reisijate arvu mit-

teregistreerimises osutub *täielikult kahvatuks* ja omakorda kahetsemisvääriliseks *sellepoolest*, et kogu see süüdistus on rajatud vaid kuulujuttudele või salakaebusele. Pealegi on selgunud, et kaebajaks tahab olla asjast huvitatud isik, kes sel teel endale või ühele oma lähemale sugulasele on lootnud saavat raudteel palga-teenistust, nimelt peatuskoha piletimüüja kohta.

Tuleb tähendada, et need andmed selle viimase kohta ei ole mitte rongiteenijalt saavutatud, vaid muist allikaist.

Peatuda üksikasjalisemalt mainitud süüdistuspunktide juures sisuliselt, et neile vastulauseid tuua, leiame asjatuks, sest et asjaosaliste teenijate poolt isiklikult Teile esildatud seletused juba selleks isegi küllaldast materjali pakuvad, et need süüdistused püsida ei suuda. Ehk kui siin mõnes küsimuses tohiks olla asja kohta lahkarvamisi või vastuvaielusi, siis ei saa need käesoleval juhul kõne alla tulla sellepärast, et suurim eksisamm on tehtud ikkagi ei mitte kusagil mujal, kui just Raudteevalitsuses eneses ja nimelt Eksploatatsiooni ametis ja just sellega, et teenijatele õigel ajal asja toimetamise kohta tarvilikke juhtkirju ega ka suusõnalisi näpunäiteid ei antud.

Ühest suust kinnitavad rongimeeskonnad, nii Valgas kui ka Tallinnas, et 15. juunil m. a., kui vabariigi raudteel avati rida peatuskohti ja liikvele pandi mootorrongid, oli neid ronge teenivaile rongijuhtidele ainsamaks instruksiooniks see, et riputati nahkkott kaela ja tähendati: nad olevat määratud mootorrongide teenistusse, mis peatuma hakkavat ka mitmetel jaamavahelistel peatuskohtadel, kus neil, rongijuhtidel, peale oma hariliku töö ka vagunis pileteid tuleb müüa.

Algul pole olnud ka pileteidki, vaid selleks antud välja harilikud trahvirahade kviitungid. Mõni päev hiljem ilmunud tsekiraamatud või niinimetatud „plokk-piletid“, selle järele „planko-piletid“ ja lõpuks „kartong-piletid“. Kuid kuidas nendega ümber käia, neid tembeldada, kontrolltangidega läbi lüüa, ehk kuidas vahetada raha, või raha ära anda — selle kohta pole meeskonde instrueeritud. Ei olevat veel tänapäevanigi rongimeeskondadel selleks juhtnööre ja ometi pole see tähtsuseta asi.

Meie ülesanne pole teha siin Raudteevalitsusele sellega etteheiteid teades, et piiratud koosseisu tõttu viibib nii mõnigi hädatarvilik juhüis, kuna selliste väljatöötamine ei sünni mitte üle-öö ja võtab aega, kuid tahame juhtida seega vaid väärilist tähelepanu asja tõelikkusele, et selle all süütult ei tohiks kannatada teenijad.

Ühtlasi sellega julgeme juhtida Teie tähelepanu, härra ametijuhataja, sellele, et niinimetatud „mootorrongide“ meeskondade töö on üle jõu käiv ja selle jaotus tuleks tõsiselt revideerimisele võtta.

Kuigiviisi ei ole normaalne, et mootorronge sel puhul, kui need liiklevad veduriga ja mitmevagunilises koosseades, teeniks rongijuht üksinda. Võimata on ühel inimesel täita järgmisi kohustusi:

Valgustada küünaldega vaguneid, valvata küünalde korraliku põlemise järel, kütta ahjusid, kontrollida pileteid, müüa peatuskohtadel pileteid, vahetada raha, välja anda jaamades ja peatuskohtadel posti (ajalehti), sorteerida seejuures saadetisi ja nende veopabereid, valvata rongis korra järel, hoolitseda sõidulubade eest, teenida rongide sabasignaale jne. jne.

Et jaamadevaheline sõidukestvus sageli piirdub vaid 5—6 minutiga, siis on neiks kõigiks toiminguks isegi *aega* napilt.

Meie ettepanek oleks, et meeskondade töö tuleks mootorrongidel normeerida sellesel, et rongi, mille koosseadi kuulub *üks vagun* (mootorvagun), teenib *üks mees* (rongijuht);

kahest kuni *kolmevagunilisel* koosseadil: *kaks* meest (rongijuht ja konduktor);

üle kolmevagunilisel koosseadil kuni seitsemagunilise koosseadini, s. o. kui rong (olgu see või mootorrong) liikleb veduriga, *kolm* meest (rongijuht, konduktor ja õlitaja või kütja).

Samast normist tuleks kinni pidada ka teistel rongidel, välja arvatud Nõmme elektrirongid, kus mõningail juhtudel üle neljavaguniline koosseade (s. t. ühe mootorvaguni pluss 3 lisavaguni) reisijate rohke arvu ja lühikeste jaamavahede tõttu nõuab suuremat meeskonda (rongijuhti, kahte konduktorit ja ühte õlitajat või kütjat).

Üle seitsmevagunilise koosseadiga rong aga teenida igal juhul neljamehelise meeskonna poolt (s. t. rongijuhiga, kahe konduktoriga ja ühe õlitajaga, kelledest üks konduktor lugeda pakkvaguni teenistuses).

Siin kõneleme muidugi vaid rongidest, mis on määratud reisijate veoks.

Samuti tuleks tähelepanu juhtida meie raudteedel olemasolevatele piletiliikidele, mis rongimeeskondadele asja liig keeruliseks teeb.

Ei ole sünnis mootorrongide meeskonda varustada nii suure hulga mitmesuguste piletitega nagu praegu (18 sorti) pealegi, kus neil nende hoiuks tarvilikku kohta pole. Kaelakotis 18-ne mitmeliigilise piletitagavara hoidmine ja liiategi sellise töö juures, nagu meie rongimeeskondadel, ei ole tõesti lubatav.

Piletite suhtes oleks meie ettepanek, et võimaldataks reisijatele piletioost võimalikult igas peatuskohas, ainult vähemtähtsusega peatuskohtadel võiks piletioost sündida vagunis — rongijuhi käest. Sel puhul oleks rongijuhti kõige soodsam ja otstarbekohasem varustada planko-piletite raamatuga, mis kokku seatud oleks umbes ligilisatud proovi kohaselt: s. t. piletite väljakirjutamisega läbi kopeerpaberi, ja raamatus kolm piletit reastikku, kuna

see kergem oleks kopeerpaberi allapanemisel, et kiirendada tööd. Raamatu köiteks peaksid olema kõvad pappkaaned, mis kirjutamisele liikuvale rongil kujundaksid toetust ja kopeerkirja selgeks hoiaks.

Lisa: Piletiraamatu kavand.

3. kl.	Seeria A
Pilet Nr. 0000	
Sõiduks	193..... a. rg. Nr.....
.....	peatuskohalt
.....	jaamani
Hind 0 kr. 00 senti	

3. kl.	Seeria A
Pilet Nr. 0000	
Sõiduks	193..... a. rg. Nr.....
.....	peatuskohalt
.....	jaamani
Hind 0 kr. 00 senti	

3. kl.	Seeria A
Pilet Nr. 0000	
Sõiduks	193..... a. rg. Nr.....
.....	peatuskohalt
.....	jaamani
Hind 0 kr. 00 senti	

Seejuures oleks aga nende (planko) piletite komposteerimine või tembelda-

Palgapäev.

Tõnu Moonakas ärkas täna varem harilikust. — Palgapäev, et täna saab raha, tegi teda rahutuks juba varajasel hommikutunnil. Sellaseid päevi kuus on ju vaid üks. Täna näeb taas — ehkki hetkeks — seda armast, ilusat Eesti raha, mille värvitoon, joonistuski peaaegu ununenud.

Juba keerles Tõnul peas tuhat mõtet, kuhu maksta võlga, mida hädasti osta vaja, palju üle jääb elamiseks järgmise kahekümnendaks või kas üldse jääb sentigi. Hetkel, mil Tõnu vaimus kibedasti jändas sentidega ja kõigiga, mida võimaldavad need oivalised asjakesed, kostus läbi hommikuse vaikuse tema naise Ulla äratav hüüe — taat, ae, kas magad veel, kell juba kolmveerand seitse. — Tõnu ei vastanud kohe, teeskledes kuulmatust. Siis tuli aga naine voodi ette ja sakutas tugevasti meest õlast. — Ma kuulen küll, — kostis nüüd mees tõrkuvalt ja hakkas kobima teki alt välja. Rohkem kui Tõnul enesel seisis meeles kahekümnenda kuu-päeva tähendus tema hoolsal ja kokku-

hoidlikul naisel Ullal. Täpselt veerand tundi varem äratas ta iga kuu sel päeval oma mehe. Ta teadis hästi, millal riigiteenijail palgapäev, millal oli see varem ja millal makseti vanusetasu. Ja tihti teadis ta rohkemgi.

Tõnu Moonakas riietus ruttu. Tõmbas püksid — mille taguotsa ilustas neljandiline uuendus naise näputöö tunnusena — jalga, surus siis jalad lapitud ja viltu-vajunud kamassidesse, ajas kulunud ja läikiva pintsaku selga, kummist krae kaela, pani krae nõõbi otsa mingi haasa ja krapsti kargas lips iseenesest õigesse kohta ette. Nii pidi nägema välja hästi praktiline, odav ja seisukohane väikeametniku ihukate. Juba serveeris naine kohvikannu ühes leivapätsi, taimevõipaki ja kilupurgiga lauale. Tõnu istus ääre, haaras aurava kohvikruusi, ahmis ahnelt lurrustades kuuma viljavedelikku sarnase rutuga, nagu kipuks jääma hiljaks rongile. Ei ühtki suutäit leiba, nii oli ta tavalik hommikusöök. Juba tõusiski Tõnu üles, ajas nukra tõsidusega palitu selga ja

mine täiesti asjatu, kuna see viimane toiming rohkem aega nõuab ja selle läbi lühemate jaamade vahel reisijatele ei jõutaks nõuetavaid pileteid välja anda.

Templid on otstarbekohased vaid otseühenduse rongides, et nendega tembeldata välisühenduste planko-pileteid.

Tuleb tähele panna ikkagi seda, et kui teenijaskonnalt täpsete teenistuskohuste täitmisi nõutakse, siis selle juures eestkätt ka ajaga on vaja arvestada, mis üks

või teine teenistuskohuse täitmine omalt poolt nõuab.

Rongiteenistuses meil praegu valitsevat korda täielikult ebanormaalseks lugedes, pöördusime ühes sellega ka mõne välisriigi raudteelasorganisatsiooni poole, et teateid ammutada välismailt küsimustes: kuis on organiseeritud seal rongiteenimine, korraldatud pileтите müük peatuskohtadel jne.

Nende andmete saabumisel esildame nad Teile meie käesoleva kirja täienduseks.“

Sooviavaldusi postimäärustiku muutmiseks.

Iga seadus või määrus vajab ajajooksul kohendamist. Õeldu maksab ka postimääruste kohta. Sellepärast tervitavad vist kõik postilased teadet (k. a. „Side“ nr. 1, lhk. 16), et postivalitsus juba lähemal ajal mainitud määrustes mõnesuguseid muudatusi kavatseb läbi viia.

Sel puhul olgu lubatud esitada veel mõningaid sooviavaldusi.

1. Vene ajal oli lubatud kirjutada täht- ja väärtisaadetistele märke „väljas-

mütsi pähe. Naine surus siis hoolikalt paberisse mähitud kiluleiva sügavasse tasku, ütles pehme häälega oma tavaliku headsooviva saatesõna ja mees läks...

Riigiametnik Tõnu Moonakas saabus täna ametisse kümme minutit enne kella kaheksat. Kirjutas esimesena oma nime kontrollraamatusse. Esimene oli ta alati. Igal leheküljel torkas silma esimesel real T. Moonaka suurekaliibriline allkiri. Ainult kord, kui Tõnu naisega sõitis suvepühiks maale ja tagasi tulles Viljandi-Pärnu süss käis ära roobastelt ei vähem ega rohkem kui üksteist korda, ühesõnaga rohkem sõitis roobaste vahel kui roobastel — ja kahekümnenelja ja poole tunnilise hiljastumisega viimase püha hommiku asemel alles järgmise päeva hommikul saabus Tallinna, — siis jäi ametisse hiljaks ka Tõnu Moonakas. Muidu, ka oma pulmalaupäeval ja mesinädalatel oli Tõnu ikka täpne. Nüüd oli ta võtnud seljast palitu, silistas peoga üksikuid juukseudemeid ja libedat lõuga. Astus siis ajaviitmata tööruumi, kraamis vajalikud töötamisesemed ja paberid

tada kutse järgi“, kui sooviti, et teatud saadeti sihtkohas adressaadile koju kätte ei viidaks. See peaks ka meil lubatud olema, sest sageli on tähtis saatjale, et näiteks, tähtkiri kolmandatesse kättesse ei satuks, mis kojuviimisel harilik asi on.

2. Kokkuseatava templi abil paljundatud tooted ei kuulu postimäärustiku § 83 järele trükitoodete hulka. Selles paragrahvis tuleks ka öelda, kas kuuluvad trükitoodete taksi alla paljundused, mis

lauale, köhatas enne veidi ja hakkas siis nohisedes pusima ootavat tööd.

Pea tilkus teisigi tööruumi. Tulid preilid naerulaginaga, higi- ja puudrilõhnaga. Tõnu viskas mõne pilgu kortsunud kulmude alt neile ja vihtus taas tööd edasi.

Täna saabusid ometi varem ka tavalikud hiljastujad — asutuse suurused ja kõrgused. Direktor tuli 10 asemel kella ½10 ajal. Kantseleijuhataja — selle ala täisvoliline minister — ja kõik teised vahvamad võimukandjad, kelle kohta nähtavasti maksvad olid kontrollraamatu suhtes präsumptioonid, näitasid oma armast palet tavaliku kella 9 asemel juba ¾9. Kõik just nagu räägitud ennem kokku. Üheksa aastat ei saanud Tõnu aru sellest oivalisest nähtusest, kuid siis astus ta mõttevahetusse šveitsseriga, tolle „kroonimata abidirektoriga“, ja viimane selgitas Tõnule selle mõistmatuse ja palju muidki telgitaguseid asju.

Asutuses oli maksvusele pääsenud komme, et esimesena pidi palga saama kätte direktor, siis abidirektor, majandusjuhataja, kantselei ülem, inspektor, majavalitseja, insenerid, eriteadlased ja muud

tehtud harilikult (mitte kokkuseatud) templi abil.

3. Posti praktikas tuleb ette, et kirja-ümbriku tahaküljele kirjutatakse saatja poolt jooksva kirjavahetuse iseloomuga märkmeid ja teateid. Postimäärustik peaks ütleva, kas see lubatav on.

4. Postimäärustikus tuleks tähendada, kas võib vastu võtta postile rahakaarte sõduritele makstud kojuviimisega. Postimäärustiku § 622 järgi näib see lubatav olevat, kuid asutused ei toimi raha kojuviimist sõdurite rahatelegrammide ega rahakaartide järgi.

5. Aadressi muutmise avaldused käivad postimäärustiku § 384 põhjal teatud postitaksi alla ka siis, kui nende täitmine maksulise telegrammi abil sünnib. Vene postimäärustik oli selles suhtes õiglasem: postitaks sel juhul jäi ära. Ka meil tuleks sarnaselt talitada.

6. Eri postiraamatu järgi võib postile anda ainult neid postisaadetisi, mille postitamisel saatja võib nõuda kviitungit. Järelikult, lihtsaadetisi sesse raamatusse kanda ja postile anda ei saa. Postimää-

juhatajad. Selle järele võis alata alles palgamaksmine ülejäänud kümnekonnale neile alluvalle ametnikele. Viimasena pani käe palgalehele alla šveitser, mis tähendama pidi, et palgamaksmisel seekord jälle lõpp. Kui järjekord jõudis Tõnu Moonakani, oli juba palgaleht poolenisti nimesid täis. Tõnu Moonakale lasti siis tema kuuajalise töövaeva eest peole seitse krõbisevat kümnekroonilist. Raha võlu ja teadmine tema omastamises tegid selle skeptiliselt elulesuhtuva ja kinnise mehe veidi jutukamaks ja lahtisemaks. Kuid kõik sündis vaid hetkeliselt. Juba oli värskel palgasaanu ümber kõiksugu sissekasseerijaid. Siin järelmaks naise palitu eest kaubamaja Šimšilevitšile Kr. 13.— Ametnikkude kassa võlg Kr. 10.— Saapaäri järelmaks Kr. 6.50. Ameerika loosi võtnud kaasametnikult 99 sendi eest. Šveitserilt suitsu kuu jooksul Kr. 1.50. Teenijale teekeet-

rustiku § 1082 pkt. 11 on aga eksikombel sõnad „liht—lihtsaadetis“ sekka võetud ja seetõttu nõuavad mõned ärid, et neilt ka lihtsaadetised võetaks postile allkirja vastu postiraamatus. Viga tuleks ära parandada.

Lõpuks olgu tähendatud, et mõnelgi tähtikul postimääruste lisades tuleks tekst eestipärasemaks muuta. Sellest oleks teatud paremus ka asjaajamisele. Kas ei oleks märksa sobivam praegusest, näiteks, pakikaardi tagaküljel kättesaamise allkirja tekst, kui me ta järgmiselt paigutaks? —

Olen saanud kätte selle kaardi eelküljel tähendatud paki (kuupäev) 1930 a.

Allkiri (ees- ja perekonnanimi)

Ega siis saaja allakirjutades daatumi ja nime kohti ära ei vahetaks, nagu see nüüd alalõpmata sünnib. — Rahakaartide tembeldamist hõlbustaks, kui lähtekoha kontrolltempli ja lähtekoha postitempli kohad ümber vahetada jne., ühe sõnaga, ka tähikute juures tuleks mõndagi kohen-dada. on+u.

mise eest 50 senti. Kokku Kr. 32.49. Õiendanud need arvud oli kadunud Tõnul ühes sellega ka jutukus ja parem tuju. Astudes korridori ootasid palgasaajat igasugu kribu-krabu kaubapakujad naised. Siin kompvekid, seebid, lõhnaõlid ja puudrid, sokid, lipsud, sukad ja muud. Seal tuli veel asutuse volinik ja sokutas Tõnule kutseühingu liikmekaardi — jälle läinud kroon.

Kell lõi varsti kolm. Tööruumis algas äge paberite sahin, laua koristamine ja toolide kolin. Veel sahtlite lukkukeeramised ja juba lippas inimesi uksest välja.

Mida oodata Tõnulgi. Rutem tavali-kust oli tal palitu seljas — taskus Kr. 36.51, millest oli tasuda korteriüür Kr. 30 ja toidu võlg poodi. Kuipalju — seda teadis vaid naine Ulla. Aga niipalju oli Tõnulgi selge, et tasa ei saadud seda ialgi. — — *Riigisulane Aadu.*

Grimasse raudteelasist.

Šveitsi raudteedel leidis aset järgmine juhtum.

Baseli jaamas haigestus roopaseadja.

Niikui ikka viisiks, võeti remondist ase-täitja. Enne ametikohuste täitmisele asu-mist käsutati tööline jaamaülesma juurde.

Poola postiteenijate olukorrast.

Möödunud aasta juuli lõpul sõites Budapesti esperanto kongressile ja peatades Varšavis pool päeva, külastasin kui postiteenija ja Rahvusvahelise esperantistilise posti-, telegraafi-, telefoniteenijate liidu llepto liige ka Poola ülemaalse p.t.t.-teenijate organisatsiooni juhatust. Oli soov vähe tutvuda Poola ametvendade elutingimustega, millest kirjateel ette teatasin. Varšavi jõudes sain kõige pealt üllatatud austava vastuvõtuga. Keskjuhatuse poolt oli jaama vastu saadetud esperantist hr. L. Kronenberg, kes minu sealoleku ajal pidi olema minu juhiks ja tõlgiks igal pool. Ka oli liidu majas mulle tuba öökorteriks korda seatud, kuigi ma ei avaldanud mingit soovi öökorteri suhtes, sest et polnud kavatsust ööks Varšavi jääda.

Juht tahtis mind esite viia liidu majja, et pesta ja einetada, aga et esimees pidi sinna tulema alles kl. 11, nii tunni 4 pärast, siis pidasin paremaks seni ühes teiste Tallinna esperantistidega, kes ka Budapesti sõitsid, linna vaadata. Olles jala käinud tundi paar, võttis minu juht auto, millega siis kolmekesi — mina oma juhiga ja pr. M. Pirkst Riiast — linna vaatamist jatkasime, viimaks sõites liidu

majja. Seal võtsid meid vastu liidu esimees hr. J. Stangreciak ja sekretär J. Halas, andes palutud informatsiooni ja ühingu häälekandja „Poczta“ käesoleva a. ilmunud numbrid. Kõneluses tähendas esimees meie mõlemi maa endisele survele, millest vabanedes nüüd mõlemad oma peremeheks saanud. Tähendas sõprusele meie vahel, mida iseseisvuse ajal on mitmel juhul sõlmitud ja kinnitatud ja palus Poola p.t.t.-teenijate nimel edasi anda tervitusi meie ametvendadele-õdedele, mida, ehkki hilinemisega, nüüd mul on siis au siin teha. — Sealtsõitsime Poola p.t.t. alamteenijate ülemaalse liidu büroosse. Seni teadsin ainult ühest ülemaalsest liidust, kuid nüüd tuli välja, et neid on kolm! Juba nimetatud p.t.t. ametnikkude, siis p.t.t. alamteenijate ja veel tehniliste ametnikkude liit. Ka sealtsaadest mitmesuguseid teateid, sõitsime ametnikkude liitu tagasi, kus esimees kutsus restoraani einetama, kuhu peale tema ka kaasa sõitsid sekretär ja minu juht. Sealts jaama sõiduks telliti jälle auto ja lasti restoraanist supisteid ka veel teele kaasa anda. Ka tulid mu vastuvõtjad jaama mind saatma.

Viimane proovis värske roopaseadja tugevust määruste teadmises ja püüdis talle selgeks teha missuguse tähtsuse omab raudtee teenistuses täpsus, eriti allakriiputades, et *kõik ülemuse käsud tulevad alati täita piinliku täpsusega, just' nii nagu nad on antud.*

Ühel päeval kutsus jaama korrapidaja töölise oma juurde ja ütles: „Võta õlikann, mine mööda peateed ja kalla igale pöörangule tilk õli peale.“ Tööline võttis õlikannu, läks... ja kadus. Kolme nädala pärast saabus jaama telegramm: „*Minnes mööda peateed, kallasin igale pöörangule tilk õli peale ja nii jõudsin Belinzonasse (200 kilom. Baselist). Edasiliiikumist takistab õli puudus.*“

Juba mõningat aega paneb P. jaama ülem tähele, et jaama töömees Jaaniga ei ole kõik asjad korras. Olles enamalt ikka alati korralik teenija, muutus Jaan viimasel ajal iseäralikuks. Antakse talle mõni käsk, siis naeratab ta ja teeb niisuguse näo, nagu tehtaks temaga nalja. Kui küsitakse, kas ta aru sai, mis tal teha tarvis, siis vastab: „Eks ma ikka saand ka.“

Muidu oli mees väliselt igatepidi terve. Et Jaanil ka pöörangutega tuli tegemist teha, siis lõi jaamaülem viimaks kartma, kutsus ühel päeval Jaani oma juurde ja ütles: „Kuule Jaan, sul vist teeb vahest pea haiget, või on sul muud midagi viga. Võta õige bületään ja mine korraks arsti juurde.“ Mees sõidabki arsti juurde. Arst vaatab mehele näkku ja küsib, mis tal viga. Jaan vastab muheledes: „Mina ei tea küll midagi. Aga jaamaülem käskis öelda, et mul pea teeb haiget ja on vist veel muud viga ka.“

Üks raudtee teenijaist soovib majanduslikel põhjuseil ümberpaigutamist ja pöörab sel puhul järgmise palvekirjaga oma ülemuse poole:

„Olen abielumees ja muretsesin omale lehma ja ühtlasi sea. Kuid raudteemaja juures puuduvad mul talliruumid, sellega osutub looma- ja seapidamine seal võimatuks. *Praegu on lehm ja siga oma ema juures, kes asub raudtee lähedal. Ema elab omaette ja on mitu korda palunud ka mind oma juurde kolida, sest et ta vana on ja kardab üksinda elada.*“

Ei olnud võimalik lühikese ajaga kõigekülgselt informeeruda selle suure maa kaasteenijate olukorra ja organisatsioonidega, teiseks ei lubaks ka täielikku ülevaadet sellest meie ajakirja ruum.

Riigiametnik Poolas peab omama vähemalt keskkooli 6 kl. hariduse. Palkade suhtes jagunevad riigiteenijad 16 astmesse. 6 kl. haridusega isik arvatakse teenistusse astumisel 12. ja täieliku keskkooli haridusega (8 kl.) 11. astmesse. Nelja-kuulise ameti õppimise järgi on eksam, mille sooritades teenija arvatakse koosseisu, tõstes teda ka ühe astme võrra kõrgemale. Edasi antakse kõrgendusi isiklikul tublidusel ja kõrgemajärguliste kohtade vakantsusel. Alamteenijaid võetakse vastu algkooli haridusega (praegu 7 kl. algkool), arvates neid 16. astmesse, kuna teenistuses võib ta tõusta kuni 10. astmeni. Koosseisu arvatakse umbes aastase korraliku teenistuse möödumisel.

Astmesse kuuluvus on järgmine:

1. Peaminister.
2. Ministrid.
3. Ministri abid.
4. Departemangude direktorid.
5. Ministeeriumide osak. ülemad.
6. Postinõunikud ja 1. kl. p.-kontorite ülemad.

7. 1. ja 2. kl. p.-kontorite ülemad ja 1. kl. p.-kont. ülemate abid.

8.—12. Ametnikud.

12.—16. Allametnikud (alamteenijad).

Palgad arvestatakse praegu iseäralise punkti süsteemi alusel*) ja tõusevad iga 3 aasta pärast automaatselt. Lisaks palgale maksetakse ka veel korteriraha, mille suurus oleneb palgaastmest, linnade suurusel, perekonna seisust ja maaosast. Korterraha suhtes on linnad jaotatud 4 rühma. I rühmas on linnad üle 80.000, II üle 40.000, III üle 10.000 ja IV alla 10.000 elanikuga, peale selle pealinn eraldi. Nii on korteriraha endises Vene osas kuus zlottides (1 zl. umbes 43 E. senti).

Perekonnaga teenijail:

	Varšav	I r.	II r.	III r.	IV r.
1—4 p. aste	242,86	167,44	150,43	133,43	116,43
5	168,58	114,30	101,29	89,29	76,29
6—7	96,68	65,00	58,00	51,00	44,00
8—12	60,00	42,67	37,60	33,67	28,67
13—16	38,00	30,00	27,00	24,00	22,00

*) Palgatabel on maksuma pandud 1923 a., mil raha üksuseks oli mark. Palgale antakse praegu juurde reguleeritavaid lisasid, millede suurus on püsivaks jäänud 1924 a. saadik. Palga väljaarvamise viisi ja palgaastmete suuruse kohta meie valuutas (Ekr.), mis aegavilvat ümberarvamise tõttu nõuab, loodan informeerida lugejaid järgmises numbris.

Perekonnata teenijail:

	Varšav	I r.	II r.	III r.	IV r.
3—5 p. aste	96,68	65,00	58,00	51,00	44,00
6—7	60,00	42,67	37,67	33,67	28,67
8—16	26,00	20,00	18,00	16,00	15,00

Endises Saksa osas on need normid väiksemad, Austria osas suuremad. Varšavis maksetakse peale kõrgema korteriraha ka veel 20% n.n. pealinnlist lisa. Perekonna abiraha on palgaastme ja koha järel 18,92 kuni 24,75 zl. kuus isiku pealt, kuid mitte üle 5 perekonna liikme, kuhu kuuluvad naine (kui ta ei ole riigiteenistuses) ja lapsed kuni 18 a. vanuseni. Teenijad, kel vormiriie sunduslik, maksavad selle eest 25% hinnast. Arstiabi suhtes on sellane kord, et määralistel teenijail ja nende perekonnaliigetel on arst prii, kuid haiguse teadaande lehe eest tuleb maksta 50 grossi tempelmaksu. Arstirohtude eest, mis apteegis valmis, tuleb maksta 25% harilikust hinnast, kuid arstitähe järgi valmistatude eest 50% nende tõelisest hinnast. Samuti maksab teenija 25% ka haiglas ravitsemise eest. Täis palk maksetakse edasi ka haiguse ajal, kuid aastase haigeoleku puhul lastakse teenija pensionile. Ka kuni kuus kuud kestnud haigus võib teenija pensionile saatmist põhjustada, kui ta on muutunud nähtavalt töövõimetuks. Koosseisus olevail teenijail haiguskindlustuseks maksu või palgast mahaarvamist ei ole. Ülemääralsed kuuluvad haigekassade alla, makstes $\frac{2}{5}$ haig. kindlustuse maksumust, kuna $\frac{3}{5}$ maksab tööandja.

Pensionile võib teenija minna oma palvel peale 35-a. teenistust või 60 a. vanust. Pensionikassa heaks arvatakse palgast maha 3% kuus.

Tööpäev p.t.t.-teenijail on Poolas 8-tunniline. Väiksemais linnades ja maal kirjandandjad kasseerivad sisse ka raadio- ja telefonimakse ja viivad pensionäridele raha koju kätte. Pühapäevadel kirjandandmist ei ole.

Iga-aastane puhkeae on ametnikkudel 1—10 a. teenistuse juures 4 nädalat, 10—20 a. t. 5 näd. ja peale 20 a. teenistust 6 nädalat. Alamteenijail on see — sama pika teenistusaja juures — 3, 4 ja 5 nädalat ja nad nõuavad ühepikkuse puhkeaja maksmapanekut.

P.t.t.-teenijate organiseerimisest. Poolas on umbes 32.000 p.t.t.-teenijat, neist organiseeritud ligi 80%. On olemas kolm ülemaalist organisatsiooni, kelledest kõige suurem on p.t.t. ametnik-

kude liit, umbes 18.000 liikmega 125 kohalikus ühingus. Kohalikud ühingud moodustavad ringkonna ühingud, milliseid on 10, vastavalt postiringkondade arvule. Kohalikud ühingud valivad ringkondade juhatused, mis asuvad vastava postiringkonna valitsuse linnas. Keskjuhatus asub Varšavis, on 23-liikmeline ja valitakse iga-aastasel kongressil. Keskjuhatusse valituist vabastatakse 4 isikut teenistusest kogu juhatuses olemise ajaks, kuna neile palka endise koha järel edasi maksetakse. Kuuldavasti olla postiminister seda arvu nüüd suureks pidanud ja ühe isiku võrra vähendanud. Liidu häälkandja „Poczta“ ilmub 16-leheküljelisena 2 korda kuus ja saadetakse liigetele liikmemaksu eest. Liikmemaks on 2,50 zl. kuus ja sellest läheb 40 grossi kohalikule ühingule, 40 gr. ringkonna juhatusetele ja 70 gr. keskjuhatusele. Ülejäänud 1 zl. läheb ka keskjuhatuse käsutusse, milledest kogunud summadest pool läheb ravilate ja sanatooriumite ehitamiseks, teine pool ringkonna ühingu kodude ehitamiseks. Kongressi otsuse põhjal iga aasta saab üks ringkonna ühing omale kodu.

Liidul on Varšavis, Bednarska 25, suur 4-kordne maja, milles asub juhatus, kuna suurem osa sellest on väljaüritud. Varšavi lähedal on tal suvekoloonii suvilatega üle 2-hektarilisel maa-alal, kus teenijad väikese maksu eest võivad oma puhkeaja mööda saata. Siis on liidul Lõuna-Poolas — Zakopane's — kopsuhaigete ravila kergemate haigete jaoks, mis läks maksma 3.000.000 zlotti ja mille omandamiseks liit sai valitsuselt laenu 500.000 zl. Vabale maa-alale ravila läheduses kavatseb liit ehitada suvilaid, kus liikmed võivad oma puhkeajaga mööda saata vabas looduses. Ravilat kasutavad esimeses järjekorras need haiged teenijad, keda arstline komisjon sinna saadab ja sel puhul maksab riik tervishoiuameti kaudu 75% ülespidamise ja arstimise kuludest, kuna 25% teenija enese kanda jääb. Kui ruumi jätkub, siis võetakse ravilasse vastu ka neid perekonna liikmeid, kellel õigus riigi poolt arstiabi saada, — mahaarvatud lapsed, kellede arstimine sünnib teistes asutustes. Ravilat võivad kasutada ka teiste p.t.t. organisatsioonide liikmed samadel tingimusil, kuid oma liidu liigetel on selleks eesõigus.

Peale tähendatud ettevõtete on liidul ka veel oma raamatukogud, klubid jne.

Järgmine oma suuruse poolest on Poola p.t.t. allametnikkude ehk alamtee-

nijate liit umbes 11.000 liikmega, kuhu kuuluvad kirja- ja telegrammikandjad, montöörid, pealelaadijad jne. Liikmemaks on 1,50 zl. kuus, millest keskjuhatus saab 80 grossi, ringkonna juh. 40 ja kohalik ühing 30 grossi. Ajakiri „Nasza Poczta“, 16-leheküljeline, ilmub kord kuus 15.000 eks. ja saadetakse liigetele liikmemaksu eest. Liit on asutatud 1924. a., kuna ajakiri hakkas ilmuma 1925. a. juulis. Viimase kongressil on ametnikkude liit ettepaneku teinud nendega ühineda, kuid alamteenijate liit ei ole sellega nõus. Praegu on liidul 143 kohalist osakonda, millised on ühinenud 9. ringkonna ühinguks, kellede juhatused oma postiringkonna valitsuse linnas. Ringkonna üksuste juhatused on 13-liikmelised ja valitakse iga-aastasel saadikute konverentsil. Keskjuhatus, mis asub pealinnas, on 22-liikmeline ja valitakse iga-aastasel kongressil, kuhu osakonnad saadavad iga 10 liikme kohta ühe saadiku. Keskjuhatuses on neil 2 isikut teenistusest vabastatud, saades palka edasi, nagu ametnikkude liidu keskjuhatuseski.

Allametnikkude liidu juures on ka tehniliste alamteenijate organisatsioon, mille juhatus asukoht Bydgorzcz'is ja neljas kohas ka ringkonna juhatused. Allametnikkude liidu juures on neil esitajad nii kohalikes, kui ka ringkonna- ja keskjuhatustes.

Liit kaitseb liigete majanduslist ja õiguslist olukorda, korraldab mitmesuguseid kutsealalisi kursusi liigete edasijõudmiseks nende ametis, omab orkestreid, 7 raamatukogu jne., mis võimaldavad neile mõistlikku meelelahutust, esteetilist lõbu ja eneseharimist. Majanduslistest ettevõtetest on neil matusekassa, kuhu mak-savad maksu 25—60 grossi kuus (11—25 senti). Sealt saab perekond liikme surma korral 500—600 zlotti toetust. Kavatsetakse asutada ka eriline abikassa, mis maksaks haiguse korral 25% haigemaja ja arstirohtude kuludest, mis praegu teenija enese kanda on. Selleks maksaks iga liige 50 grossi kuus.

Liit on ka liidus teiste riigiasutuste alamteenijate liiduga. Ka on ta, nagu ametnikkude liitki, lieto liige.

Siis on veel olemas tehnilise personali (tehnikud, mehaanikud) liit umbes 900 liikmega, kes enamuses kuuluvad 8.—10. palgaastmesse. Kahjuks ei olnud aga mul võimalik nende liitu külastada, ega nende kohta teateid saada. *J. Vahtkerl.*

Tartu postiteenijate tegevusest.

9. veebruaril oli Tartu postiteenijate Laenu-Hoiu ühisuse aasta-peakoosolek, kus muu seas möödunud tegevusaasta aruanne kinnitati. Viimasest on näha, et k. a. 1. jaanuariks ühisusel oli liikmeid 145, 1929. a. üldine läbikäik — 29.631 kr., brutto-tulu — 1.933 kr., puhaskasu — 484 kr. ja — mis eriti rõõmustav — ühekroonilistest igakuulistest sunduslikkudest sissemaksudest on kogunud liigetel juba 5.254 kr. Aruandest võib näha ka, et ühisuse tegevus aasta-aastalt progresseerub, kuid kiituseks ei ole ühisusele kuidagi see asjaolu, et ta liig palju juhtimise peale kulutab. Nii on läinud aastal makstud ühele juhatuseliikmele raamatupidamise eest tervelt 480 kr., teised juhatuseliikmed said 139 kr. ja revisjonikomisjon — 21 kr., kokku administratiiv-kulusid 640 kr. Seda on äärmiselt palju, kui arvesse võtta asjaolu, et mainitud ühisuse

liikmeteks ja klientideks ainult väike rühm postiteenijaid on. Sarnane ühistegeline ettevõtte aga, mis tegutseb vaid teatud rühmituse omaabi huvides, peaks baseeruma rohkem ideelisel alusel, kus juhatuses tegutsemine enam auamet kui palgaküsimus on. Kuid sellest pikemalt edaspidi.

*

Sama kuu 12. päeval pidas postiteenijate kutseühisuse Tartu ametnikkude osakond oma järjekorralist aastakoosolekut. Põlevamaks küsimuseks oli teise Tartus asuva postiteenijate kutseühisuse osakonnaga liitumine. Kuna nüüd kogemuste najal selgusele oli jõutud, et ühendus jõud on ja et kahe sama eesmärgi taotleva organisatsiooni kõrvuti tegutsemine aina jõu killustamist tähendab, siis otsustati ka liitumine erilise üksmeelega: vastu oli ainult üks koosolijaist.

Tallinna riigi- ja omavalitsusteenijate ühingu 1929 a. tegevusest.

Tallinna riigi- ja omav.-teenijate 1929. a. tegevuse aruanne on ilmunud ja trükitult meile kätte saadetud.

Aruandest selgub, et ühingul oli 1929. a. jooksul väljaminekuid Kr. 1650,68, läbikäik võrdub Kr. 7722,58; varanduse seis 1. jaan. 1930. a. Kr. 1969,28.

1929. a. on peetud: peakoosolekuid 2, volinikkudekogu koosolekuid 3, juhatuse koosolekuid 47. Liikmeid oli ühingul 1. jaan. 1930. a. 1203. 1930. a. eelarve, mis kinnitamisele tuleb peakoosolekul 27. skp., on tasakaalustatud Kr. 2700,— peale ja näeb ette tegevuse laiendamist mitmel alal (juriidilise abi korraldamine liikmeile, loengute ja kursuste korraldamine kutseühiskumise arendamiseks ja riigiteenistusõiguslike küsimuste selgitamiseks, kutseajakirja aktiivsem toetamine, lugemislaua soetamine jne.).

Ühenduses tegevuse suurenemisega suurenevad ka väljaminekud ja nende katmiseks kavatakse tösta liikmemaksu 1—2 krooni võrra aastas. Aastapeakoosoleku, mis peetakse 27. skp., päevakorda on võetud:

1. Koosoleku avamine ja juhatuse valimine.
2. 10-aastase tegevuse ülevaade.
3. 1929. a. tegevuse aruande kinnitamine.
4. Liikmemaksu kindlaksmääramine 1930. aastaks.
5. 1930. a. eelarve ja tegevuskava kinnitamine.
6. Valimised põhikirja järgi.
7. Haiguskindlustuse seadus.
8. Jooksvad asjad.

Levitage oma häälekandjat!

Rongiteenijate kutseühingu esitajatekogu aastakoosolek.

15. veebruaril s. a. peeti Tallinnas, Keskühingu ruumes, rongiteenijate esitajatekogu 7. järjekorraline aastakoosolek. Koosoleku avas ühingu esimees Johanson lühikese kõnega ja pani ette mälestada surma läbi lahkunud ühingu liiget Alfred Taurami püstitõusmisega. Pärast seda valiti koosoleku juhatajaks J. Milt, sekretäriks V. Treifeldt.

Aruandega juhatuse tegevuse kohta esines ühingu esimees Johanson. Tegevus kiideti heaks.

Liikmemaks 1930. a. peale jäeti endine, s. o. 2 krooni.

Ühingu juhatusse valiti Lüdimois, Johanson, Holmberg, Treifeldt, Veeber, Mildt, Ivanoff. Kandidaatideks: Liivak, Koch, Podegrat ja Viilup. Esitajana Keskühingusse valiti Johanson, asetäitjateks Poobul ja Veeber.

Riidevarustuse kohta võeti vastu järgmine otsus:

Rongiteenijaile tuleb välja anda peale hariliku vormiriide õhemast riidest kuub kandmiseks suvekuudel, kandmise tähtajaga kahe aasta peale.

Palitu kandmise tähtaega lühendada ühe aasta võrra, ehk valmistada palitu paremast riidest.

Samuti lühendada ühe aasta võrra kaskate ja viltsaabaste kandmise tähtaega.

Et багаži ja kauba jaotajad saaksid talivarustust ühel alusel kaubarongi teenijatega.

Et igale teenijale saaks välja antud sellekohane armatuur-raamat varustuse sissekandmiseks.

Korterite, pensioni, palga normeerimise ja laste abiraha kohta jäädi endiste otsuste juurde.

Koosolekul ülestõstetud küsimuste all avaldati järgmisi soovide:

1. Et maksetaks vaheraha ülemastmelise teenijate kohuste täitmise eest, kui see vähemalt üks kuu kestab.

2. Et Keskühingu juhatuse liige informeeriks kohtadel osakondi Keskühingu tegevusest vähemalt kord aastas.

3. Et Tapal avataks IV osakond.

4. Et mootorrongidel määrataks rongijuhid ja kilomeetri raha tõstetaks kuni 65 sendini 100 kilom. eest.

5. Et rongide koosseis oleks valmis 1½ tundi enne rongide väljumist.

6. Et ühingu esitajatele võimaldataks osavõtt juurdlustest süütegude puhul.

Üldse oli koosolek kõigiti asjalik ja üksmeelne.

Välismailt.

Saksa ametnikkude esinduste seadus Riigipäeval.

Saksa ametnikkude esinduste seadus, millest eelmises „Side“ numbris pikemalt refereeritud, on juba Riigipäeval ametnikkude komisjonis (Beamtenausschuss) arutusel. Aruandjaks on valitud sotsialist Falkenberg, kes ühtlasi on ka ametnikkude vabade ametiühingute põhimõttele tugeneva Der Allgemeine Deutsche Beamtenbund'i juht. 3. veebruariks olid komisjoni kutsutud ametnikkude keskkorralisatsioonide esindused nende seisukohade esitamiseks. Nagu neist seisukohtadest selgus, ei ole ametnikud nii mõnegi seaduse-eelnõu määrusega nõus või tahavad seadust hoopis kaugeleulatavamana näha. Kuid sellele vaatamata ei pea nad

võimalikuks, et nende nõudmiste mitterahuldamine saaks seaduse uuesti kalevi alla matmise põhjuseks. Nende tähtsamateks nõudmisteks on, et seadus ei tohiks tuua (nii nagu seda ähvardab arutusel olev eelnõu) tegelikult juba olemasolevates esindustes seisukorra halvendamist, s. t. kõik üksikutel aladel (raudtee, post) ja üksikuis maades saavutatud paremused eelnõus ettenähtud seisukorraga võrreldes tuleksid üldsuse peale laiendada. Edasi nõuavad organisatsioonid, et esinduste liigete immunitet vähemalt sel kujul kindlustatakse, nagu see oli ette nähtud valitsuse algettepanekus. Lõpuks on ametnikkude organisatsioonide üheks tähtsamaks nõudmiseks, et esinduste võimupiire märksa laiendatakse ja neile teatud

küsimustes antaks *kaasaotsustamise õigus* (eriti n. n. Kündigungsbeamte'de, s. o. niisuguste ametnikkude, kelle teenistusvahekord võib lõpetatud saada teatudajalise ülesütleamise järgi, kaitsmisel); samuti et ringkonnanoõukogud obligatoorseks tehtaks, seaduses ka riigiraudteede ja riigipanga ametnikkude peale laiendataks ja ka ametnikkude organisatsioonid nõukogudes esindatud oleksid.

DBB.

Inglise postiagentuuride juhatajate palgavõitlus.

Inglise postiagentuuride juhatajate rahvuslik liit — National Federation of Sub-Postmasters — on viinud oma palgaküsimuse lahendamise riikliku vahekohtu ette. Inglismaal on postiagentuuride arv õige suur, nagu näitab nende juhatajate liidu liigete arvgi — 20.600. Keskmiselt on ühe niisuguse postiagentuuri juhataja tasu 124 naela (umbes 2.250 kr.) aastas. Selle eest peab ta aga muretsema agentuuri ruumid, hoolitsema

nende puhastamise, koristamise, valgustamise ja korrashoiu eest. Ainult ülejääk jääb temale isikliku töö tasuks. Selle juures on neil täita aga väga mitmesugused ülesanded Otsekoheste postiteenistuse kõrval töötavad nad posti hoiukassade, riikliku kindlustuse asjanduse alal, maksavad välja pensione, teenivad telefoni ja on vastutavad nende käsutada antud personaali eest (ise ei ole nad riigiteenistuses, vaid täidavad oma ülesandeid kõrvalametina, analoogiliselt meie postiagentuuride juhatajatele). Kõige selle tõttu pole imeks panna, kui tuntud inglise ametnikkude juht G. H. Barson ühes oma kirjutuses ütleb, et üks niisugune Sub-Postmaster peab omama Salomoni tarkuse ja Hiobi kannatuse, kui ta oma ülesannetega valmis tahab saada.

DBB.

Kviteerime suurima tänuga Narva posti-telegr.-telefoni teenijate laenu- ja hoiuühisuse poolt „Side'le“ määratud toetuse — Kr. 10 — kättesaamist. Toim.

Iga riigiteenija, kes tahab olla kursis organiseeritud riigiteenijaskonna tänapäeva muredega, majandusliste ja kultuuriliste saavutustega ja tuleviku kavatsustega

loeb ja tellib 1930 aastal oma kutseajakirja

„SIDE't“